

Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Τόμ. 6, Αρ. 1Α (2011)

Εναλλακτικές Μορφές Εκπαίδευσης

ΤΟΜΟΣ Α
PART / ΜΕΡΟΣ Α

Γεφυρώνοντας την «απόσταση» μεταξύ
Πανεπιστημίων και Τοπικών Κοινοτήτων: Προς μια
αποτελεσματική συνεργασία για Εναλλακτικές
Μορφές Μάθησης

Κατερίνα Παζιώνη-Καλλή

doi: [10.12681/icodl.689](https://doi.org/10.12681/icodl.689)

**Γεφυρώνοντας την «απόσταση» μεταξύ Πανεπιστημίων και Τοπικών Κοινοτήτων:
Προς μια αποτελεσματική συνεργασία για Εναλλακτικές Μορφές Μάθησης**

**Bridging the gap between academia and local communities: Towards effective
partnerships in alternative types of learning**

Κατερίνα Παζιώνη-Καλλή
Κοινωνιολόγος, Ερευνήτρια της Εκπαίδευσης
kalipazoni@gmail.com

Abstract

This paper addresses the interaction between universities and local communities, as a powerful relationship and as a proposal for an alternative form of education and learning. While previous studies may have focused on the economic role - being discussed in Europe and worldwide – of the universities, referring to pressures on universities to undertake local economic development policies in addition to their teaching and research agenda, there has been insufficient attention to cultural and educational contributions to local communities. Drawing on some illustrations from a recent case study research, the present work makes an effort to highlight the educational (and cultural) role which a particular UK University undertakes in the local community. The reshaping of education and the creation of informal and / or non-formal learning relationships between universities and local communities reinvigorate both communities and universities. This in turn could open up new possibilities and propose an alternative concept of a progressive University.

Key-words: *community-based learning, cultural capital, local community development.*

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία εξετάζεται η αλληλεπίδραση μεταξύ Πανεπιστημιακής Κοινότητας και Τοπικών Κοινωνιών ως δυναμική σχέση και ως πρόταση για μια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης και μάθησης. Ενώ προηγούμενες μελέτες έχουν επικεντρωθεί στον οικονομικό ρόλο των πανεπιστημίων στην κοινωνία, διαπιστώνεται ανεπαρκής προσοχή ως προς την πολιτιστική και μαθησιακή συμβολή τους στις τοπικές κοινωνίες. Με βάση μια επιτόπια έρευνα μελέτης περίπτωσης, επισημαίνεται ο πολιτιστικός και μαθησιακός ρόλος που αναλαμβάνει ένα συγκεκριμένο Πανεπιστήμιο στην τοπική κοινότητα. Η αναμόρφωση των μαθησιακών σχέσεων (άτυπων και μη) μεταξύ πανεπιστημίων και τοπικών κοινοτήτων μπορεί να αναζωογονήσει και τις δυο κοινότητες και να δημιουργήσει νέες προοπτικές για μάθηση σε τοπικό επίπεδο. Και αυτό, με τη σειρά του θα μπορούσε να αναδείξει νέες δυνατότητες και προτάσεις προς μια εναλλακτική και εξελισσόμενη ιδέα του Πανεπιστημίου.

Λέξεις κλειδιά: *μη-τυπικές μορφές μάθησης, πολιτισμικό κεφάλαιο, ανάπτυξη τοπικών κοινωνιών.*

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία επανεξετάζει το ζήτημα της σχέσης μεταξύ πανεπιστημίων και τοπικών κοινοτήτων. Αν και αυτό δεν αποτελεί θέμα μιας καινούργιας συζήτησης, κατά τα τελευταία έτη παρουσιάζει ανανεωμένο ενδιαφέρον σε Ευρωπαϊκό επίπεδο (για παράδειγμα, Alter, 2005; Bruning, McGrew, and Cooper, 2006; Hart *et al.*, 2007). Ειδικότερα δε, στον Ελληνικό χώρο, παρατηρείται έλλειψη ερευνητικού ενδιαφέροντος – από τη μέχρι στιγμής διερεύνηση – γύρω από ένα τόσο σοβαρό θέμα, όπως η συμβολή των πανεπιστημίων στις τοπικές κοινωνίες. Επιπλέον, στις ευρωπαϊκές (και διεθνείς) μελέτες της σχέσης μεταξύ πανεπιστημιακής και τοπικής κοινότητας, η προσοχή έχει κυρίως επικεντρωθεί στον οικονομικό αντίκτυπο των πανεπιστημίων στον ευρύτερο κοινωνικό χώρο (Watson, 2003). Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να προχωρήσει πέρα από τον οικονομικό παράγοντα, όσο σημαντικός και να είναι, σε μια ανάλυση του πολιτισμικού ρόλου των πανεπιστημίων και της δυνατότητάς τους να συμβάλλουν σε εναλλακτικές μορφές μάθησης σε ένα τοπικό επίπεδο.

Υπό το πρίσμα αυτού του πλαισίου, θα παρουσιαστεί η πολιτισμική σχέση μεταξύ πανεπιστημίων και τοπικών κοινωνιών, με σύντομη αναφορά στη διεθνή εμπειρία. Η σχέση αυτή περιλαμβάνει τον παραδοσιακά υψηλής πολιτισμικής αξίας ρόλο των ελίτ πανεπιστημίων (Bourdieu, 1993), και τον πιο ποικιλόμορφο πολιτισμικό τους ρόλο, ως «πανεπιστήμια ανοικτά στο ευρύ κοινό». Στη συνέχεια, θα εξηγηθεί το θεωρητικό πλαίσιο του *πολιτισμικού κεφαλαίου* (Bourdieu, 1988, 1993), και θα παρουσιαστεί το παράδειγμα ενός Πανεπιστημίου, ανοικτού στην τοπική κοινωνία, που προσπαθεί να συμβάλλει στη δημιουργία μιας «δημοκρατικής κοινωνίας της γνώσης» (Crowther & Martin, 2005; Gouthro, 2007).

Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει μια σχετική έλλειψη συζήτησης για τους μηχανισμούς που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τους ενδιαφερόμενους να βρουν το δρόμο τους μέσα από μια πολύπλοκη γραφειοκρατία, όπως ένα πανεπιστήμιο ή/και μια υπηρεσία τοπικής αυτοδιοίκησης. Ο σκοπός της εργασίας είναι να προβληματίσει σχετικά με τη δημιουργία μηχανισμών στήριξης, κατά τη διεύρυνση της πρόσβασης μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων και των πανεπιστημίων και να συμβάλει στην ανάπτυξη ενός ευρύτερου πλαισίου για αναλυτικούς σκοπούς και συγκριτική μελέτη. Εκφράζεται επίσης η ελπίδα ότι η παρούσα μελέτη μπορεί να συμβάλει στη βιβλιογραφία σχετικά με την ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων και τοπικών κοινωνιών.

Αν και το παρόν κείμενο περιορίζεται στη διερεύνηση του ρόλου των πανεπιστημίων στη Βρετανική κοινωνία, προσπαθεί να αναδείξει έναν αριθμό διεργασιών που πιθανόν να συμβαίνουν και πέρα από τον συγκεκριμένο χώρο. Οι διαπιστώσεις που προκύπτουν παραπέμπουν σε ένα πολιτισμικά ολοκληρωμένο μοντέλο για την προώθηση και τη διατήρηση της κοινωνικής προόδου, ιδιαίτερα, των κοινοτήτων που βρίσκονται σε ύφεση. Μια εκπαιδευτική – και κοινωνική – αλλαγή (Foley, 1999) είναι δυνατή όταν η συνεργατική σχέση μεταξύ πανεπιστημιακών και τοπικών φορέων προβλέπει ευκαιρίες προς όφελος τόσο των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όσο και των τοπικών κοινωνιών. Με αυτή την έννοια, ίσως, η συγκεκριμένη μελέτη έχει μια ευρύτερη απήχηση.

2. Προσδιορισμός του θέματος και διεθνής εμπειρία.

Παραδοσιακά, τα πανεπιστήμια θεωρούνται αποκομμένα από τις τοπικές κοινωνίες που τα περιβάλλουν. Επιπλέον, ένας μεγάλος αριθμός μελετητών της εκπαίδευσης και της σημασίας της στην κοινωνική αλλαγή, όπως – ενδεικτικά – οι Althusser (1971), Bourdieu & Passeron (1979), Apple (1995), Holland (1990) και Giroux (2001) επεξεργάστηκαν μια ριζοσπαστική κριτική των κοινωνικών επιπτώσεων της εκπαίδευσης στα πλαίσια των (επονομαζόμενων) φιλελεύθερων δημοκρατιών. Ειδικότερα, οι προαναφερόμενοι επιστήμονες/ακαδημαϊκοί, επιχείρησαν να αναδείξουν ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν είναι «αθώοι» χώροι μεταφοράς πολιτισμικών αξιών. Αντιθέτως, οι κριτικοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στην πραγματικότητα, συνέβαλαν στο να διογκωθούν ή διαιωιστούν οι κοινωνικές ανισότητες.

Τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα θεωρούνται ότι λειτουργούν «στα πλαίσια της κοινωνίας», αντί «για την κοινωνία», όπως ενδεικτικά αναφέρουν οι Maurette (2001) και Buys & Bursnall (2007), και σε μεγάλο βαθμό συνδέονται με διεθνείς ακαδημαϊκές και ερευνητικές κοινότητες, απολαμβάνοντας υψηλά επίπεδα θεσμικής αυτονομίας και έτσι αξιολογούνται. Αυτό δεν είναι απαραίτητα αρνητικό για την πανεπιστημιακή κοινότητα, αλλά, όπως παρατηρεί και ο Bender (1998), με αυτή την έννοια, το πανεπιστήμιο ‘αξιώνει’ (ή υποστηρίζει) τον κόσμο, και όχι την πόλη που το περιβάλλει.

Επιπλέον, κατά τον τελευταίο αιώνα, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην οικοδόμηση ταυτότητας έθνους-κράτους (Bender, 1988) και, στο πλαίσιο αυτό, έχουν συμβάλλει στην ανάπτυξη πολιτισμικών αξιών και υποδομών σε εθνικό επίπεδο. Ειδικότερα, από τα τέλη του 19ου αιώνα και μετά, μια οργανωμένη, σε εθνικό επίπεδο, πολιτισμική υποδομή/διάρθρωση εμφανίστηκε στη Βρετανία και περιελάμβανε πολιτιστικούς οργανισμούς, οι οποίοι διατηρούσαν ορισμένες πολιτισμικές ιεραρχίες. Στην κορυφή αυτού του συστήματος ήταν τα πανεπιστήμια, «εξουσιοδοτημένα» να επικυρώνουν, ενσταλάζουν, και – εντός των ορίων αυτών – να διευρύνουν τους κανόνες της υψηλής κουλτούρας εκπαιδευτικών, καλλιτεχνικών, μουσικών και λογοτεχνικών γεγονότων (Bourdieu, 1993).

Ωστόσο, από την επισκόπηση της αντίστοιχης αγγλόφωνης βιβλιογραφίας, παρατηρείται ασυμφωνία μεταξύ του πώς τα πανεπιστήμια ισορροπούν τις θεσμικές ανάγκες τους με τα φλέγοντα προβλήματα των τοπικών κοινωνιών. Λίγες έρευνες επικεντρώνονται στην κατανόηση σχετικά με το πώς (και αν) τα πανεπιστήμια υποστηρίζουν κοινωνικο-οικονομικά μειονεκτούσες κοινότητες. Παράλληλα, οι ίδιες έρευνες αναγνωρίζουν το εξαιρετικό έργο που επιτελούν κάποια πανεπιστήμια των ΗΠΑ και Καναδά, καθώς και ορισμένα Πανεπιστήμια στην Αυστραλία, σε διάφορους τομείς, με ειδικά γραφεία και εξειδικευμένο προσωπικό. Τα πορίσματα των συγκεκριμένων ερευνών αναδεικνύουν τη σπουδαιότητα σύμπραξης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τοπικές Υπηρεσίες Δια Βίου Μάθησης στην πορεία για την καλύτερη κάλυψη των μαθησιακών αναγκών των τοπικών κοινωνιών (ενδεικτικά: Powell, Handron *et al.*, 1999; Gibson and Cameron 2001; Maurette, 2001; Sunderland *et al.*, 2004).

Μηχανισμοί για τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ των πανεπιστημίων και των αντίστοιχων τοπικών κοινωνιών, μέσω της δημιουργίας ευκαιριών για μάθηση που ωφελεί εξ ίσου την πλειονότητα των πολιτών, επισημαίνονται με τη μελέτη περίπτωσης του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου. Τα *ερευνητικά ερωτήματα* που καθοδηγούν τη μελέτη περιλαμβάνουν:

- Πώς μπορεί η συνεργασία πανεπιστημιακής κοινότητας με την τοπική κοινωνία να προωθήσει την κοινωνική πρόοδο στην πόλη;
- Πώς μπορούν οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία κοινωνικο-εκπαιδευτικής εξέλιξης, τόσο για τα Πανεπιστήμια όσο και για τις τοπικές κοινωνίες, να είναι βιώσιμες και να διατηρούνται;

Οι βασικές προϋποθέσεις που προσδιορίζονται, για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συγκεκριμένου εγχειρήματος, είναι προσπάθειες για αμοιβαία συνεργασία, το ειλικρινές ενδιαφέρον των συμμετεχόντων, ισχυρή ηγεσία από τις δυο πλευρές και, οργάνωση. Ωστόσο, λεπτομέρειες για το πώς και με ποια οργανωτικά μέσα οι σχέσεις αυτές ενεργοποιούνται και διατηρούνται είναι δύσκολο να βρεθούν και ποικίλλουν κατά περίπτωση.

3. Το Θεωρητικό Πλαίσιο

Το θεωρητικό πλαίσιο, για τη συγκεκριμένη μελέτη, προήλθε από τις έννοιες του *πολιτισμικού κεφαλαίου*, και τον *κοινωνικό μετασχηματισμό* μέσα από βιωματικές της εκπαίδευσης, όπως υποστηρίζονται από τους Bourdieu (1988, 1993) και Freire (1970, 1973, 1994) αντίστοιχα. Σε γενικές γραμμές, το *πολιτισμικό κεφάλαιο*, με τους όρους του Bourdieu, θεωρείται η πρόσβαση σε κοινωνικά αγαθά με τη υποστήριξη πόρων γνώσης και εκπαίδευσης, ή εκφράζεται ως πρότυπα και δίκτυα που διευκολύνουν την εμπιστοσύνη, συνεργασία και αμοιβαία οφέλη (Atherley 2006). Η θεωρία του *πολιτισμικού κεφαλαίου* έχει ιδιαίτερη επιρροή σε κοινωνιολογικές ερμηνείες των τρόπων με τους οποίους εκείνοι που ανήκουν στα μεσαία και ανώτερα κοινωνικά στρώματα διακρίνουν τους εαυτούς τους από εκείνους που ανήκουν στα λαϊκά στρώματα. Οι σημασίες του πολιτισμικού κεφαλαίου και του ρόλου του στην οργάνωση των ταξικών διαφορών μπορούν να επηρεάσουν πολιτιστικές αλλά και εκπαιδευτικές πολιτικές που ενδιαφέρονται να αμβλύνουν τις επιπτώσεις του κοινωνικού αποκλεισμού ασθενέστερων οικονομικά και κοινωνικά ατόμων ή/και πληθυσμιακών ομάδων.

Ο τρόπος με τον οποίο οργανώνονται οι κοινωνικές ανισότητες μπορεί να γίνει αντιληπτός μόνο μέσα από μια κριτική οπτική. Σύμφωνα με τον Freire (1973), ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο επηρεάζει τον τρόπο που τον βιώνουμε, και συνεπώς κατανοούμε τον κόσμο. Με αυτή την έννοια, η κατανόηση των απόψεων μας για την ερμηνεία των κοινωνικών γεγονότων διαμορφώνεται και αλλάζει καθώς μαθαίνουμε. Ερευνητές που εφαρμόζουν τις έννοιες του Freire στην τριτοβάθμια εκπαίδευση υποστηρίζουν ότι μεταβολές στον τρόπο σκέψης και στην πορεία ανάπτυξης μιας κοινότητας συχνά είναι επακόλουθο της βιωματικής/συνεργατικής μάθησης (Crowther & Martin, 2005; Gouthro, 2007; Grace 2007). Τα στοιχεία, που προκύπτουν από σχετικές έρευνες (όπως: Johnston, 1999; Lister, 2003; Martin, 2003; Martin, Crowther, & Shaw, 2007), υποστηρίζουν ότι μάθηση με βάση ανάλογες συνεργασίες έχει τη δυνατότητα να βελτιώσει τη γενική ευημερία των πολιτών, ειδικά εκείνων που κατοικούν σε υποβαθμισμένες περιοχές, όταν εφαρμόζονται τα κατάλληλα πρότυπα.

Επιπλέον, η εμπειρία μου, σε μεγάλο βαθμό, με ώθησε σε αυτή τη μελέτη και, πριν προχωρήσουμε, θα ήθελα εν συντομία να καταθέσω τα προσωπικά μου βιώματα. Ως εργαζόμενη στην τοπική αυτοδιοίκηση/πολιτιστικό τομέα, για πάνω από 20 χρόνια, μου δόθηκε η δυνατότητα, μέσω «τυχαίας» συμμετοχικής παρατήρησης των συμμετεχόντων

στις δραστηριότητες της Πολιτιστικής Υπηρεσίας, να κατανοήσω τις μαθησιακές ανάγκες τους μέσα από προσωπικές ιστορίες, ποικίλες πολιτικές πεποιθήσεις, διαφορετικότητες και συναισθηματικές καταστάσεις. Επίσης, σταθερά, ήμουν «μάρτυρας» των αναδυόμενων αιτημάτων τους για «περισσότερη γνώση». Αργότερα, ως 'ώριμη' μεταπτυχιακή φοιτήτρια σε Πανεπιστήμιο του εξωτερικού, αναγνώρισα την ανάγκη βελτίωσης και ενίσχυσης επωφελών αμοιβαίων σχέσεων για μάθηση μεταξύ πανεπιστημίων και τοπικών κοινοτήτων. Η πεποίθησή μου είναι ότι ο σχεδιασμός πρακτικών συνεργασίας μεταξύ των δυο φορέων μπορεί να προωθήσει την αειφόρο πρόοδο της κοινότητας, αλλά μπορεί επίσης να φέρει ανανέωση της γνώσης στα πανεπιστήμια.

Ως παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο επιχειρούν να συμβάλουν στην αποτελεσματική συνεργασία τους μια τοπική κοινότητα και ένα Πανεπιστήμιο, ακολουθεί η μελέτη περίπτωσης του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου. Μέχρι τη στιγμή που ιδρύθηκαν οι αρμόδιες υπηρεσίες στήριξης ανάλογων συνεργασιών, ακαδημαϊκή βιβλιογραφία με επίκεντρο το ρόλο των πανεπιστημίων στην ανάπτυξη συνεργατικών σχέσεων με τοπικές κοινωνίες ήταν σπανιότατη. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια αρχίζουν να εμφανίζονται σχετικές μελέτες, όπως για παράδειγμα, των Fogel και Cook (2006), των Hart και Wolff (2006) για 'τις κοινότητες πρακτικής' και Fielden *et al.* (2007) για τις 'συνεργασίες ομάδων'. Όπως αναφέρουν οι μελέτες αυτές, η κλίμακα και η πολυπλοκότητα ανάλογης εργασίας απαιτεί καινοτόμες προσεγγίσεις για την επίλυση προβλημάτων, τόσο σε στρατηγικό όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο.

4. Μελέτη Περίπτωσης: το παράδειγμα του Πανεπιστημίου του Εδιμβούργου

Πριν εξεταστεί η περίπτωση του συγκεκριμένου Πανεπιστημίου και ο ρόλος του στη τοπική ζωή της ομώνυμης πόλης, είναι αναγκαίο να γίνει η ακόλουθη διευκρίνιση. Η χρήση του όρου 'παράδειγμα', δεν θα πρέπει να νοηθεί εδώ ως ένα αυστηρά διανοητικό/επιστημολογικό πλαίσιο. Στο παρόν κείμενο, ο όρος 'παράδειγμα' φέρει την έννοια μιας 'εικόνας που έχουμε για τον κόσμο' που γίνεται αντιληπτή σε συναισθηματικό, και πολύ στοργικό και οικείο επίπεδο. Με αυτή την έννοια, η επιλογή της συγκεκριμένης περίπτωσης προσανατολίστηκε με βάση το πλούσιο πληροφοριακό και ιδιαίτερο περιεχόμενο της. Σύμφωνα με αυτό, μπορούμε να μεγιστοποιήσουμε τη χρησιμότητα των στοιχείων που προκύπτουν ακόμη και από μία περίπτωση - και ειδικά, μια περίπτωση που έχει επιλεγεί με βάση τις προσδοκίες σχετικά με το περιεχόμενο των πληροφοριών (Yin, 1989; Denzin & Lincoln, 1994; Bryman & Burgess, 1996).

Με αυτή τη διευκρίνιση, το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου επιχειρεί σκόπιμες προσπάθειες ώστε να δημιουργηθεί η αναγκαία γέφυρα αλληλοκατανόησης, ειλικρινούς συνεργασίας και εμπιστοσύνης μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και του Πανεπιστημίου. Για το σκοπό αυτό, προωθεί ερευνητικά προγράμματα, σχέδια έργων σε συνεργασία μεταξύ πανεπιστημιακών, φοιτητών, εθελοντικών και δημοτικών φορέων, προς αμοιβαίο όφελος. Προσπαθεί να βελτιώσει τις δεξιότητες των εθελοντικών και τοπικών δημοτικών φορέων ώστε να αναλαμβάνουν ερευνητικές δραστηριότητες. Και κυρίως προσπαθεί να αντιμετωπίσει τον κοινωνικό αποκλεισμό μέσα από την ενίσχυση της ερευνητικών δυνατοτήτων του εθελοντικού τομέα και φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης με την υλοποίηση σχετικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Τα πρότυπα σύμπραξης/συνεργασίας, με την επωνυμία 'Εργαστήριο Επιστημών' και 'Γραφείο Στήριξης

Συνεργασιών', επίσης, ασχολούνται με τη δημιουργία μακροπρόθεσμων σχέσεων μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας, ομάδων πολιτών, και υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης για την κάλυψη τοπικών αναγκών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2003).

Ειδικότερα, το 'Εργαστήριο Επιστημών' οργανώνει σύντομες σειρές 'ανοικτών' μαθημάτων, βραδινές συζητήσεις, και e-learning μαθήματα για τους απλούς πολίτες. Επιπλέον, η λειτουργία του Γραφείου Δια Βίου Μάθησης αποτελεί αντιπροσωπευτική περίπτωση μέσω της οποίας το Πανεπιστήμιο προσεγγίζει την ευρύτερη κοινότητα, προσφέροντας εναλλακτικής μορφής μάθηση. Διαθέτει σύντομες σειρές μαθημάτων σε μια ευρεία ποικιλία θεμάτων, με δυνατότητα μερικής παρακολούθησης, και κατά τη διάρκεια της ημέρας, αλλά και αργά το απόγευμα.

Κάθε χρόνο εγγράφονται στα 'ελεύθερα μαθήματα', του αρμοδίου Γραφείου, περίπου 12.000 άτομα (με αυξητική τάση), από τον τοπικό πληθυσμό, που επιθυμούν να επιστρέψουν στην εκπαίδευση για διάφορους λόγους. Σειρές μαθημάτων έχουν σχεδιαστεί για άτομα που επιθυμούν να σπουδάσουν, είτε από προσωπικό ενδιαφέρον, για τον εμπλουτισμό των γνώσεών τους, είτε γιατί επιθυμούν την 'ανοικτή πρόσβαση', σε ένα επόμενο επίπεδο. Με αυτή την προοπτική, υπάρχει η δυνατότητα παρακολούθησης πολλών και διαφορετικών τμημάτων, για την απόκτηση 'μορίων' που αργότερα θα τους εξασφαλίσουν την πρόσβαση στα επίσημα μαθήματα του Πανεπιστημίου. Κατά κανόνα, δεν υπάρχουν προδιαγραφές, αναγκαίες για την εγγραφή σε ανάλογα τμήματα, ενώ υπάρχουν και εξατομικευμένες σειρές μαθημάτων για τα άτομα που είναι 'καινούργια' στην εκπαίδευση ενηλίκων. Τα δίδακτρα είναι ιδιαίτερα χαμηλά, ενώ κατά περίπτωση δεν απαιτούνται δίδακτρα, όταν δηλαδή, το εισόδημα είναι χαμηλό, ή και ακόμη, όταν οι αιτούντες είναι άνεργοι-ες.

Ιδιαίτερα το 'Credit for Entry', είναι ένα ευέλικτο, με μερική παρακολούθηση πρόγραμμα. Σε ελεύθερη μετάφραση θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως '*Πίστωση για Είσοδο*', δηλαδή δυνατότητα απόκτησης 'ακαδημαϊκών μονάδων', μετά από επιτυχή φοίτηση σε ανάλογα τμήματα, για την πρόσβαση, στη συνέχεια, σε πτυχιακά προγράμματα του Κολεγίου Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου. Μοναδική προϋπόθεση είναι η ηλικία. Δηλαδή, για να είναι επιλέξιμοι, οι συμμετέχοντες-ουσες, χρειάζεται να είναι 'ώριμοι' σπουδαστές, επίσης, να είναι μέλη της τοπικής κοινωνίας. Ο όρος «ώριμη ηλικία» αποτελεί και εδώ μια έννοια που μπορεί να εφαρμοστεί σε μια ποικιλία περιστάσεων. Σπουδαστές «ώριμης ηλικίας» μπορεί να θεωρηθούν:

- εκείνοι-ες που δεν παρακολούθησαν τυπική εκπαίδευση για αρκετά χρόνια,
- εκείνοι-ες που επιθυμούν να επιστρέψουν στην εκπαίδευση μετά από ένα διάλειμμα πολλών ετών,
- εκείνοι-ες των οποίων η σχολική εκπαίδευση διακόπηκε,
- εκείνοι-ες που επιθυμούν διανοητικές προκλήσεις για την ενίσχυση είτε της επαγγελματικής ή/και προσωπικής ζωής τους.

Το Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, που εκπροσωπεί το 'παλαιό' (old University) με την αξιολογική και ιστορική έννοια, διαδραματίζει ένα ιδιαίτερα σημαντικό πολιτιστικό ρόλο μέσα στην πόλη. Δεδομένου ότι το Πανεπιστήμιο έχει επεκτείνει την κλίμακα και το πεδίο των συνεργασιών του με την τοπική κοινωνία, επίσης, έχει αρχίσει τη συστηματική αξιολόγηση των επιπτώσεων του έργου του.

Ο στόχος του Πανεπιστημίου είναι η βελτίωση της κατάστασης των μειονεκτούντων περιφερειών και η προώθηση της αειφόρου τοπικής ανάπτυξης μέσω συνεργασιών. Επικεντρώνεται στη δημιουργία βιώσιμων συνεργασιών που εξασφαλίζουν διαρκή οφέλη για τις τοπικές κοινότητες και για το Πανεπιστήμιο. Έτσι βοηθά στην ανάπτυξη των ιδεών σε σχέδια εργασίας, προβλέπει τη χρηματοδότησή τους, όπως επίσης βοηθά τη δημιουργία κοινωνικών δικτύων μάθησης.

Αναγνωρίζοντας ότι οι αναπτυσσόμενες εποικοδομητικές σχέσεις μεταξύ των εταίρων με πολύ διαφορετικά υπόβαθρα, πολιτισμικές καταβολές, και ανάγκες δεν συμβαίνουν έτσι απλά, αλλά, χρειάζεται σοβαρή, προσεκτική εργασία, έχει ενσωματώσει ειδικές υπηρεσίες και γραφεία που χρηματοδοτούνται από ειδικό κονδύλι του Πανεπιστημιακού φορέα. Ο εξελισσόμενος χαρακτήρας αυτής της σύμπραξης, με φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, οδήγησε στη δημιουργία Πανεπιστημιακού Γραφείου Στήριξης. Με αυτό τον τρόπο είναι σε θέση να ανταποκρίνεται σε μια ευρεία ποικιλία παροχής πληροφοριών και ερευνητικών προσπαθειών.

Έχει διαπιστωθεί, ωστόσο, ένας σημαντικός βαθμός συναίνεσης ως προς τα εμπόδια για την αποτελεσματική αλληλεπίδραση μεταξύ πανεπιστημίων και τοπικών κοινοτήτων (Jongbloed, Enders, Salerno, 2008). Τα συμπεράσματα βασίζονται σε μια ανάλυση των εμπλεκόμενων παραγόντων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε μια περίοδο, κατά την οποία, οι παραδοσιακές λειτουργίες πανεπιστημιακής διδασκαλίας και έρευνας επανεξετάζονται υπό το πρίσμα «της δημόσιας ευθύνης» των Πανεπιστημίων προς την Κοινωνία. Υποστηρίζεται, λοιπόν, ότι τα εμπόδια είναι τόσο ιστορικού όσο και θεσμικού χαρακτήρα. Παρά τα οφέλη της αλληλεπίδρασης με την τοπική αυτοδιοίκηση, «τα πανεπιστήμια ως επί το πλείστον αλληλεπιδρούν με τους παραδοσιακά εμπλεκόμενους παράγοντες τους, όπως τους φοιτητές, τους ερευνητές, οργανώσεις χρηματοδότησης, χορηγούς της έρευνας, κ.λπ. και αυτό [η αλληλεπίδραση] επηρεάζεται σε πολλαπλά επίπεδα» (Jongbloed, Enders, Salerno, 2008: 316). Προσδιορίζονται τρεις κατηγορίες θεσμικών εμποδίων για την εμπλοκή με την τοπική κοινωνία: α) προσδιορισμός του προγράμματος δράσης, β) το περιεχόμενο του προγράμματος σπουδών από τις αντίστοιχες Σχολές, κυρίως σύμφωνα με τις παραδοσιακές ακαδημαϊκές γραμμές και, γ) η έλλειψη του επιχειρηματικού πνεύματος στα πανεπιστήμια.

Η ευθυγράμμιση των θεσμικών αναγκών του πανεπιστημίου με τις ανάγκες και απαιτήσεις των τοπικών κοινωνιών για τη δημιουργία γνήσιας ‘ανοικτής πρόσβασης’ (Peters *et al.* 2005), ως εκ τούτου, δεν είναι απλή υπόθεση. Οι Bruning, McGrew, και Cooper (2006: 125) υποστηρίζουν ότι ενώ «η έννοια της συνεργασίας μεταξύ μιας τοπικής κοινότητας με ένα πανεπιστήμιο έχει αυξηθεί σε δημοτικότητα», το μεγαλύτερο μέρος της συνεργασίας εστιάζεται στην παροχή δυνατοτήτων στους φοιτητές να ασκούν πρακτική άσκηση σε φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης ή στην παροχή τεχνογνωσίας από το πανεπιστήμιο στην κοινότητα, σε μια «από πάνω-προς τα κάτω» κατεύθυνση. Μικρότερη έμφαση δίνεται στα οφέλη που προκύπτουν από την προσπάθεια μεγαλύτερης και ‘ανοικτής’ πρόσβασης των μελών μιας τοπικής κοινωνίας σε ένα πανεπιστήμιο. Ωστόσο, η παρούσα εργασία επιχειρήσε να αναδείξει ένα διαφορετικό παράδειγμα μιας, κατά κάποιο τρόπο, εναλλακτικής δυνατότητας μάθησης που προσφέρει ένα Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα στην πόλη του Εδιμβούργου.

5. Συζήτηση: «Πρόγραμμα Ενεργοποίησης Συνεργασίας»

Από ανάλογες έρευνες, έχουν διαπιστωθεί κοινά πορίσματα ως προς τα εμπόδια στις δυνατότητες των πανεπιστημίων για την εμπλοκή τους στις τοπικές κοινωνίες (Alter, 2005; Bruning, McGrew, & Cooper, 2006). Παρά το ότι δεν υπάρχουν σχετικές έρευνες στον ελληνικό χώρο, αν λάβουμε υπόψη το δημόσιο διάλογο πανεπιστημιακών και άλλων παραγόντων, ίσως, να συμφωνούσαν με την αγγλόφωνη βιβλιογραφία. Ωστόσο, αξίζει να τονιστεί η σημασία της δημιουργίας προγράμματος ενεργοποίησης συνεργασιών που μπορούν να φέρουν σε επαφή τις εμπειρίες μιας τοπικής κοινωνίας με την ακαδημαϊκή κοινότητα, σε μια βαθιά αμοιβαία κατανόηση.

Ιστορικά, τα πανεπιστήμια έχουν διαδραματίσει κάποιο ρόλο στην διχοτόμηση μεταξύ δύο πολιτισμικών συστημάτων: Από τη μια πλευρά, παρατηρούνται τα επίσημα πολιτιστικά γεγονότα και δραστηριότητες που απαιτούν καλλιεργημένες προτιμήσεις και επίσημη μετάδοση των γνώσεων - και από την άλλη πλευρά, η πορεία της καθημερινής ζωής που καθορίζεται από την τυχαία, και βιωματική γνώση (Barnett, 2003).

Αυτή η ιδιαίτερη μορφή πολιτισμικής εξουσίας – που μεταφέρεται από γενιά σε γενιά, μέσα από τα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα – αντανακλά, σε μεγάλο βαθμό, τις εθνικές και διεθνείς προτεραιότητες των πανεπιστημίων και τη διάδοση της υψηλής κουλτούρας στην κοινωνία, σαν μέρος της εκπολιτιστικής αποστολής και του ρόλου της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Bourdieu, 1988; 1993). Ο ρόλος αυτός εμπλούτισε το αστικό δημόσιο πεδίο. Επιπλέον, όπως σχολίασε ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (OECD, 2011: *introduction*):

«Η αντίληψη ότι το πανεπιστήμιο θα πρέπει να συμμετέχει στην πολιτιστική ανάπτυξη μιας τοπικής κοινωνίας είναι σχετικά πρόσφατη. Μέχρι και σήμερα, τα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν κατά κύριο λόγο συμβάλει στην προώθηση της δεσποζουσας εθνικής κουλτούρας εις βάρος των τοπικών ή μειονοτικών υποομάδων».

Κατά την εξέταση των εμποδίων «ανοικτής πρόσβασης» απλών πολιτών στο πανεπιστήμιο, φαίνεται ότι υπάρχουν τρεις βασικοί τομείς στους οποίους ένα ειδικό «Γραφείο Στήριξης» παίζει κρίσιμο ρόλο, κυρίως, στη δημιουργία υποδομής, τόσο μέσα στο πανεπιστήμιο όσο και μεταξύ των πανεπιστημίων και μιας τοπικής κοινωνίας. Τα στοιχεία που προκύπτουν από τη μελέτη αφορούν:

- Στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης, ειλικρινούς δέσμευσης, και κατανόησης.
- Στην παροχή αναγνώρισης και εκπαιδευτικών πόρων.
- Στη στήριξη των εταίρων της τοπικής κοινότητας.

Ένα γραφείο υποστήριξης που μπορεί να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στο συντονισμό της ακαδημαϊκής συμβολής καθώς επίσης και στην κατανόηση των απόψεων και αναγκών της κοινότητας, είναι σε θέση να επισημαίνει σημαντικούς δεσμούς, διασυνδέσεις, και τις πιθανές συνέπειες που απορρέουν από συλλογική και συμμετοχική εργασία, ζωτικά στοιχεία της εγκυρότητας τέτοιου είδους συμπράξεων.

Με την εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων, στα οποία συμμετέχουν, συν-εισφέρουν, αλλά και μαθαίνουν οι απλοί πολίτες, το συγκεκριμένο Πανεπιστήμιο προσπαθεί να εφαρμόσει μια προσέγγιση κριτικής εκπαιδευτικής πολιτικής, κάνοντας 'πράξη' τις αρχές του Freire (1973, 1994). Έτσι, το πανεπιστήμιο χαρακτηρίζεται από μια προοδευτική διοίκηση που παλεύει να νικηθεί η κοινωνική αδικία, ενάντια στην αντίδραση της συντήρησης.

Το επίκεντρο μιας κριτικής προσέγγισης στην εκπαίδευση είναι, παράλληλα, η αίσθηση της ελευθερίας, ή της 'ενδυνάμωσης', που δημιουργείται στους συμμετέχοντες-ουσες, σε σχέση με αυτό που ο Freire (1973, 1994) αποκαλούσε "banking education" – η

‘απελευθέρωση’, δηλαδή, από προ-κατασκευασμένες απόψεις για τους εαυτούς τους και τον κόσμο που τους περιβάλλει. Το κλειδί της προσέγγισης αυτής εντοπίζεται στη διαρκή συνεργατική σχέση όλων των εμπλεκομένων, μεταξύ της δράσης, του αναστοχασμού και του διαλόγου. Η συνεργασία συμβάλλει στην ενθάρρυνση στοχαστικής πρακτικής και στη διάδοση αυτής της πρακτικής, όχι μόνο μέσω των τοπικών συνδέσμων της κοινότητας, αλλά και μέσω ακαδημαϊκών και επιστημονικών διεξόδων, και ως εκ τούτου μέσω των επίσημων ερευνητικών προγραμμάτων.

6. Συμπέρασμα: Χτίζοντας Γέφυρες

Αυτό που χρειάζεται σε ανάλογες συνεργασίες, όπως επισημαίνει ο Giroux (2002: 93-112), είναι το όραμα: «Η δημιουργία του οράματος που συνδέει μια ομάδα με κοινό σκοπό προσφέρει το σημείο εκκίνησης για να ξεπεραστούν εμπόδια θεσμικού ή άλλου χαρακτήρα». Ο Cartwright, όπως αναφέρεται στους Hart & Wolff (2006: 121-138) βλέπει επίσης την ανάγκη για «ένα νέο όραμα για το πανεπιστήμιο, . . . όπου η ποιότητα και το υψηλό επίπεδο συνεισφοράς του στην κοινωνία είναι υψίστης σημασίας».

Ωστόσο, η παρούσα εργασία δεν ισχυρίζεται ότι η λειτουργία ενός γραφείου στήριξης συνεργασιών - ή ένα ξένο μοντέλο συνεργασίας - έχουν λύσει το πρόβλημα μιας ποικιλομορφίας προκλήσεων που μπορεί να αντιμετωπίσει σήμερα η τριτοβάθμια εκπαίδευση σε μια προσπάθεια συνεργασίας με τοπικές κοινότητες. Ωστόσο, ο σημαντικός ρόλος της, ως βασικού παροχέα υψηλής ποιότητας γνώσης, και η στρατηγική θέσης της επιτρέπουν ώστε αυτή η γνώση να γίνει προσβάσιμη και από τους απλούς πολίτες για μια αληθινά ‘ανοικτή κοινωνία της γνώσης’.

Ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον: Ο παραδοσιακός πολιτισμικός ρόλος του πανεπιστημίου ήταν ένα προϊόν συγκεκριμένων ιστορικών περιστάσεων που σχετίζονται με την εθνικά πλαισιωμένη εκπαίδευση και πολιτισμική υποδομή. Τα πανεπιστήμια αντιμετωπίζουν τώρα ένα νέο πλαίσιο συνθηκών που αλλάζει τις πολιτισμικές σχέσεις τους με τις τοπικές κοινωνίες (DfES, όπως αναφέρεται στην Creber, 2007: 60-79).

Στο νέο πλαίσιο, οι πρόσφατες αλλαγές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ειδικότερα στη Βρετανία, ενθαρρύνουν τα πανεπιστήμια να συμμετάσχουν περισσότερο στις τοπικές κοινωνίες. Πιο συγκεκριμένα, μια σειρά πρόσφατων πολιτικών διαμόρφωσαν την υπόθεση για μεγαλύτερη εμπλοκή/δέσμευση πανεπιστημίων-τοπικών κοινωνιών (για παράδειγμα, ACU, 2001; Buys & Bursnall, 2007).

Σε μια εποχή που η μάθηση καθοδηγείται, ολοένα και περισσότερο, από μια παγκόσμια επιχειρηματική λογική, παρά από μια εθνική ή τοπική ανάγκη, είναι δύσκολο να γίνεται λόγος για τοπικές κουλτούρες. Οι τοπικές κοινωνίες, από την άλλη πλευρά, αναφέρονται τόσο στον πληθυσμό ενός γεωγραφικά προσδιορισμένου τόπου, καθώς επίσης και στις ομάδες ατόμων που δημιουργούνται από τη συμμετοχική διαδικασία, σε από κοινού προγραμματισμένα κοινωνικά/εκπαιδευτικά/πολιτιστικά γεγονότα. Αυτή η διαμόρφωση κοινωνικών ομάδων ούτε δεσμεύεται, ούτε διέπεται αποκλειστικά από μία πίστη ή απαραίτητα επίσημη ενσωμάτωση. Με αυτή την έννοια, η κοινότητα είναι μια άπιαστη, ασαφής έννοια λόγω της υποκειμενικής χρήσης της στην καθημερινή ζωή (Martin, 2000; Crowther & Martin, 2005; Tett, 2006).

Ωστόσο, με όποια έννοια και αν προσδιοριστεί, μια κοινότητα που κάποτε άνθιζε σε μια μοναδική οικονομική και τοπική βάση έχει πλέον περιέλθει σε κατάσταση βαθείας

ύφεσης με την απώλεια οικονομικών πόρων και την επακόλουθη απώλεια θέσεων εργασίας. Το ενδιαφέρον, ωστόσο, για την ευημερία των ατόμων μιας τοπικής κοινότητας έχει αυξηθεί. Πανεπιστημιακή έρευνα και επιστημονικές συζητήσεις γύρω από την επαγγελματική κατάρτιση και τις διάφορες μορφές μη τυπικής μάθησης στην εκπαίδευση ενηλίκων, σε τοπικό επίπεδο, θεωρούνται στη Βρετανία ως επενδύσεις στο κοινωνικό/πολιτισμικό κεφάλαιο των τοπικών κοινωνιών, και επιχειρούν να συμβάλλουν στην αναζωογόνηση των κοινοτήτων προσφέροντας νέες δυνατότητες. Σύγχρονοι εκπαιδευτικοί και θεωρητικοί, όπως οι Edwards και Usher (2001) αναγνωρίζουν τις δυνατότητες για άτυπες ή μη-τυπικές μορφές μάθησης σαν αντιστάθμισμα στην εμπορευματοποίηση των πάντων. Είναι μορφές μάθησης που προωθούν τον διάλογο, τις σχέσεις και τη φιλία σε τοπικές περιοχές. Σε αυτό το πλαίσιο, πολλά Βρετανικά πανεπιστήμια προσπαθούν να ανταποκριθούν σε αυτή τη διαδικασία με την επαναβεβαίωση του διακριτού χαρακτήρα τους, ως χώροι με σημαντικό πολιτισμικό, μαθησιακό αλλά και ερευνητικό ρόλο στην κοινότητα.

Στη συνέχεια, όταν συζητούνται οι πολιτισμικοί ρόλοι του πανεπιστημίου, υπάρχουν ορισμένες επιφυλάξεις. Πρώτον, το εύρος των πολιτισμικών επιπτώσεων (στην κοινωνία) ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό και συνιστά διαφορετικούς συνδυασμούς διαρκών παραδοσιακών αλλά και σύγχρονων ρόλων. Επιπλέον, ενώ οι επιπτώσεις, όπως ο αριθμός των αποφοίτων που θα ενσωματωθεί στο ενεργό δυναμικό μιας πόλης ή τα επίπεδα συμμετοχής σε εκπαιδευτικής φύσεως δραστηριότητες, είναι μετρήσιμα, άλλες επιπτώσεις, όπως η ευρύτερη διαδικασία της πολιτισμικής καινοτομίας και της διεύρυνσης στάσεων, από πλευράς των πανεπιστημίων, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ποσοτικά. Τέλος, η φύση των σχέσεων πανεπιστημίου – τοπικής κοινωνίας είναι εξαιρετικά ειδική για κάθε τόπο και καθορίζεται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες (ενδεικτικά: θεσμικός, ιστορικός, διδάσκοντες, προέλευση σπουδαστών, γεωγραφική θέση, κ.α.).

Συνοψίζοντας, τα πανεπιστήμια μπορούν να αναλάβουν σημαντικό ρόλο στην πολιτισμική ανάπτυξη μιας τοπικής κοινότητας, όπως και της ευρύτερης περιοχής: είναι από τους λίγους χώρους όπου γνήσιες μορφές έρευνας και μάθησης παραμένουν ακέραιοι και είναι οικονομικά βιώσιμοι, ιδίως σε μια εποχή που οι δαπάνες για λειτουργία επιμορφωτικών προγραμμάτων στην τοπική αυτοδιοίκηση έχουν περικοπεί. Με αυτή την έννοια, οι διδάσκοντες και ο πληθυσμός των σπουδαστών, μαζί με τους εργαζόμενους στην τοπική αυτοδιοίκηση, μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση της βιωσιμότητας πολλών τοπικών γεγονότων και δράσεων πολιτιστικού/μαθησιακού χαρακτήρα.

Αν και είναι δύσκολο να εξαχθούν γενικεύσεις από την περιορισμένη αυτή συζήτηση, ένα πλαίσιο δέσμευσης μεταξύ ελληνικών πανεπιστημίων και τοπικής αυτοδιοίκησης ίσως προτείνει μια εναλλακτική μορφή μάθησης. Μάθηση που θα προκύπτει από τον αυξανόμενο «τρίτο ρόλο» που μπορεί να αναλάβει το Πανεπιστήμιο, συμπληρωματικά, έξω από την επικρατούσα γραμμή διδασκαλίας και έρευνας, που θα υπογραμμίζει τον δημοκρατικό χαρακτήρα του στη διάδοση της γνώσης. Ειδικότερα δε, η περίπτωση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του, ως ένα «ανοικτό και εξ αποστάσεως σχήμα μπορεί να δημιουργήσει ένα ευέλικτο εκπαιδευτικό δίκτυο με ιδιαίτερα μειωμένο οικονομικό κόστος» (Λιοναράκης, 2001).

Ωστόσο, ένα πλαίσιο δέσμευσης – και συνεργασίας – πρέπει να προχωρήσει πέρα από τα δεδομένα που θεωρούν, μέχρι στιγμής, το πανεπιστήμιο ως κύρια πηγή γνώσης και εμπειρογνωμοσύνης που, κατά κάποιο τρόπο, επιβάλλεται στην τοπική (και ευρύτερη) κοινωνία. Χρειάζεται να υπάρχει μια αμοιβαία και συνεργατική βάση για εμπλοκή, σύμφωνα με την οποία τα πανεπιστήμια θα συμμετέχουν στην συν-δημιουργία, συγκυριότητα, και συν-αξιοποίηση της γνώσης, με τους συνεργάτες που θα συνυπάρχουν σε αυτή τη μορφή μάθησης (Hart, Maddison, & Wolff, 2007).

Επιπλέον, ένα πλαίσιο για την εμπλοκή χρειάζεται επίσης να εξισορροπήσει τις εθνικές και διεθνείς φιλοδοξίες των πανεπιστημίων. Ο πολιτισμικός ρόλος του πανεπιστημίου, στη συνέχεια, δεν αφορά μόνο στην ανάπτυξη ικανοτήτων, δεξιοτήτων, και υποδομών σε μια τοπική κοινωνία. Αν και αυτό είναι σημαντικό, σπουδαιότερη είναι η συμβολή στη δημιουργία μηχανισμών μέσω των οποίων η πλούσια ποικιλία των μαθησιακών πόρων και των δραστηριοτήτων εντός του Πανεπιστημίου μπορούν να προσεγγιστούν και να συμβάλλουν στην δημιουργία ενός ανανεωμένου δημοκρατικού δημόσιου χώρου.

Παρά το γεγονός ότι πανεπιστήμια περιέχουν ποικίλες και διαφορετικές πολιτισμικές αξίες και είδη δραστηριοτήτων, οι διαφορές αυτές δεν αποτελούν μόνο μια πηγή έντασης, αλλά μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό πόρο γνώσης για την κοινότητα. Στο σύνολό τους, μπορούν να συμβάλουν σε μια κοινή δημόσια νοοτροπία η οποία διαθέτει ό,τι ο Bender (1998) ονομάζει «διάλογο και διαφορετικότητα». Εάν η αστική και κοινωνική ανανέωση εναπόκειται «στη δημιουργικότητα μέσα από την πολυμορφία και τη διαφορετικότητα» (Amin και Graham, 1997: 422), τότε τα πανεπιστήμια, μέσω του πολυπολιτισμικού ρόλου τους, έχουν μεγάλες θεσμικές δυνατότητες ώστε να συμβάλλουν στην ευημερία των φτωχότερων μελών των τοπικών κοινοτήτων, παρά τις υποκείμενες προκλήσεις.

Ίσως, τώρα είναι η κατάλληλη χρονική στιγμή να αναλογιστούμε τον μεταβαλλόμενο χαρακτήρα του πανεπιστημίου. Είναι, οπωσδήποτε, αναγκαίος ο διάλογος πάνω στην αλληλεπίδραση πανεπιστημίου-τοπικών κοινοτήτων. Επιπλέον, για να λειτουργήσει καλά μια αμοιβαία και ισότιμη συνεργασία, προς όφελος όλων των εμπλεκόμενων, χρειάζεται περισσότερη έρευνα σχετικά με τα ολοένα και πιο διαπερατά όρια μεταξύ των σύγχρονων πανεπιστημίων και των κοινοτήτων που τα περιβάλλουν (Watson, 2003).

Εξίσου σημαντική είναι η ανάπτυξη της έρευνας σχετικά με τη συμμετοχή/εμπλοκή των πανεπιστημίων στις τοπικές κοινωνίες, διότι μπορεί να αποτελέσει μια διάσταση για την ανάπτυξη νέων γνώσεων, και για το λόγο αυτό χρειάζεται διευκόλυνση και υποστήριξη. Επιπλέον, η πρόκληση για την ανάπτυξη μιας τοπικής αλλά και της ευρύτερης κοινωνίας είναι πώς τα μέλη της μπορούν να μάθουν ότι οφείλουν να συμμετέχουν - και, όπου απαιτείται - να διαφωνούν και να αντιστέκονται, ως παράγοντες στη διαμόρφωση δημοκρατικής πολιτικής, σε ένα πλαίσιο εντός του οποίου θεωρούνται, πολύ συχνά, ως παθητικοί καταναλωτές.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Alter, T. (2005). Achieving the promise of public scholarship, in S. Peters, N. Jordan, M. Adamek, and T. Alter, eds, *Engaging campus and community: The practice of public scholarship in the state and land-grant university system*. Dayton, Ohio: Kettering Foundation.
- Althusser, L. (1971). *The Humanist Controversy and Other Texts*, NY, UK, Verso.
- Amin, A. and Graham S., (1997). The ordinary city. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 22, pp. 411-429
- Apple, M. (1995). *Education and Power*, NY, London, Routledge.

- Association of Commonwealth Universities (2001). *Engagement as a Core Value for Universities: a Consultation Document*, London, ACU.
- Atherley, K. M. (2006). Sport, Localism and Social Capital in Rural Western Australia. *Geographical Research*, 44(4), pp. 348-360.
- Barnett, R. (2003). *Beyond all reason. Living with ideology in the university*, UK, Open University Press.
- Bender, T. (ed.), (1988). *The University and the City: From Medieval Origins to the Present*, Oxford, Oxford University Press.
- Bender, T., (1998). Universities and the city: scholarship, local life and the necessity of worldliness, in *The Urban University and its Identity*, Editor: van der Wusten, Kluwer Publishers, Dordrecht.
- Bourdieu, P. (1988). *Homo Academicus*, Cambridge, Polity Press
- Bourdieu, P. (1993). *The Field of Cultural Production*, Cambridge, Polity Press.
- Bourdieu, P. and Passeron, J. C. (1979). *The Inheritors: French Students and Their Relation to Culture*, Chicago, University of Chicago Press
- Bruning S. D., McGrew S., Cooper M. (2006). Town-gown relationships: Exploring university-community engagement from the perspective of community members. *Public Relations Review*, 32, pp.125–30.
- Bryman, A. and Burgess, R.G. (1996). *Analyzing Qualitative Data*, London, NY, Routledge.
- Buys, N. and Bursnall, S. (2007). Establishing University–Community Partnerships: Processes and Benefits. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 29 (1), pp. 73–86.
- Cartwright, C. A. (1998). Toward a new century of service: Community collaborative programs at Kent State University, in R. M. Lerner and L. A. K. Simon, eds, *University-community collaborations for the twenty-first century: Outreach scholarship for youth and families*. NY, London: Garland Publishing.
- Creber, C. (2007). The Values we Prize, Retrieved February, 2011 from <http://hep.oise.utoronto.ca>.
- Crowther, J. and Martin, I. (2005). Learning democracy and activating citizens: a role for universities, in Wildemeersch D., Stroobants V., Bron, M., eds, *Active Citizenship and Multiple Identities*, Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Denzin, N. and Lincoln, Y. (eds) (1994). *Handbook of Qualitative Research*, London, Sage.
- Department for Education and Skills-DfES (2003). *The future of higher education*, Norwich, UK, Government White Paper
- Edwards, R. and Usher, R. (2001). Lifelong Learning: a postmodern condition of education?. *Adult Education Quarterly*, 51(4), pp. 273-287
- Elliott J., Francis H., Humphreys R., (eds) (1996). *Communities and their Universities: The Challenge of Lifelong Learning*, London, Lawrence and Wishart
- European Commission. (2003). *Science shops—knowledge for the community*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, Retrieved in May, 2011 from http://ec.europa.eu/research/science-society/pdf/science_shop_en.pdf.
- Fielden, S. J., et al. (2007). Key considerations for logic model development in research partnerships: A Canadian case study. *Evaluation and Program Planning*, 30 (2), pp. 115–24
- Fogel, S. J. and Cook, J. R. (2006). Considerations on the scholarship of engagement as an area of specialization for faculty. *Journal of Social Work Education*, 42 (3), pp. 595–607
- Foley, G. (1999). *Learning in Social Action: A contribution to understanding informal education*, Leicester, UK, NIACE.
- Freire, P. (1970). *Pedagogy of the Oppressed*, London, Penguin
- Freire, P. (1973). *Education for critical consciousness*, New York, Continuum.
- Freire, P. (1994). *Pedagogy of hope*, New York, Continuum.
- Gibson, K. and Cameron, J. (2001). Transforming Communities: towards a research agenda. *Urban Policy and Research*, 19(1), 7-24
- Giroux, H. (2001). *Theory and Resistance in Education*, London, Bergin & Garvey.
- Giroux, H. (2002). Educated Hope in an Age of Privatised Visions. *Cultural Studies – Critical Methodologies*, 2(1), pp. 93-112
- Gouthro, P.A. (2007). Active and inclusive citizenship for women: democratic considerations for fostering lifelong learning. *International Journal of Lifelong Education*, 26 (2), pp. 143-154
- Grace, A.P. (2007). Envisioning a critical social pedagogy of learning and work in a contemporary culture of lifelong learning. *Studies in Continuing Education*, 29 (1), pp. 85-103

- Hart, A. and Wolff, D. (2006). Developing communities of practice through community-university partnerships. *Planning, Practice and Research*, 21 (1), pp. 121–138
- Hart A., Maddison E., Wolff D., (eds.) (2007). Community-university partnerships in practice, Leicester, NIACE
- Ife, J. and Tesoriero, F. (2006). Community Development: community-based alternatives in an age of globalisation, Australia, Frenchs Forest, Pearson Education.
- Johnston, R. (1999). Adult learning for citizenship: towards a reconstruction of the social purpose tradition. *International Journal of Lifelong Education*, 18(3), pp. 175-190
- Jongbloed B., Enders J., Salerno C. (2008). Higher education and its communities: Interconnections, interdependencies and a research agenda. *Higher Education*, 56, pp. 303–24
- Lerner, R. M. and Simon, L. A. K. (1998). University-community collaborations for the twenty-first century: Outreach scholarship for youth and families, NY, London, Garland Publishing.
- Levinson B., Foley D., Holland D. (2007). The Cultural Production of the Educated Person, UK, Blackwell.
- Lister, R. (2003). Investing in the Citizen-workers of the Future: Transformations in Citizenship and the State under New Labour. *Social Policy and Administration*, 37(5), pp. 427-443.
- Martin, I. (2000). Re-theorising 'community': towards a dialectical understanding of inclusion, in Proceedings of the SCUTREA, 30th Annual Conference, 3-5 July 2000, University of Nottingham, Retrieved January, 2001 from www.nottingham.ac.uk/education/documents.
- Martin, I. (2003). Adult education, lifelong learning and citizenship: some ifs and buts. *International Journal of Lifelong Education*, 22(6), pp. 566-579
- Martin I., Crowther J., Shaw M. (2007). 'Learning for democracy: work in progress'. *Concept* (Special Issue), 17(2), pp. 3-7
- Maurrasse, D. J. (2001). Beyond The Campus: How Colleges and Universities Form Partnerships With Their Communities, London, Routledge.
- OECD (2011). Higher Education in Cities and Regions, in Proceedings of *OECD Conference* in Seville, 10-11 February 2011, Retrieved in May, 2011 from www.oecd.org/edu/imhe/regional/conference.
- Peters S. J., Jordan N. R., Adamek M., Alter T. R. (2005). Engaging campus and community: The practice of public scholarship in the state and land-grant university system, Dayton, Kettering Foundation.
- Powell J. D., Handron D., McCammon S., Temkin M. E., Kaufman M. (1999). Challenges of interdisciplinary collaboration: a faculty consortium's initial attempts to model collaborative practice. *Journal of Community Practice*, 6 (2), pp. 27 – 48
- Robson, B., et al. (1997). Higher Education and Regions, Report 9, The National Committee of Inquiry into Higher Education, London, The Stationery Office
- Sunderland, N., et al. (2004). *The Australian Consortium on Higher Education, Community Engagement and Social Responsibility*, Queensland, University of Queensland Press
- Tett, L (2006). Community Education, Lifelong Learning and Social Inclusion, Edinburgh, Dunedin Academic Press
- Watson, D. (2003). Universities and civic engagement: a critique and a prospectus'. Key-note presentation at the *InsideOut Conference*, 15th - 18th of July 2003, University of Queensland, Queensland, Australia, Retrieved June, 2004 from <http://www.uq.edu.au/boilerhouse/docs/Brown-IO-Conference>.
- Λιοναράκης, Α. (2001). Για ποια «εξ αποστάσεως εκπαίδευση» μιλάμε;, στα Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου στην Ανοικτή και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 25-27 Μαΐου 2001, Retrieved on 20 April, 2009 from http://www.eap.gr/news/EXAGGELIA_SYNEDRIOU/synedrio/html/sect2/34.htm